

Лук'яненко Лілія Олександрівна,
курсант 3-го курсу ННІ №1 НАВС
Науковий керівник: Марков М.М.,
професор кафедри оперативного
розшукової діяльності, кандидат
юридичних наук

ДОТРИМАННЯ УКРАЇНОЮ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ НА ТЕРИТОРІЇ, ДЕ ПРОХОДЯТЬ ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ

Конституцією України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст.3) [1]. Україна у 1991 році приєдналася до Конвенції ООН про права дитини, таким чином взявши на себе зобов'язання впроваджувати на національному рівні забезпечення та захист прав дитини. Відповідно до Конвенції ООН про права дитини, діти мають не тільки особливі потреби, а й громадські, політичні, соціальні, культурні та економічні права [2]. Досвід світової спільноти стверджує: будь-який збройний конфлікт незмінно супроводжується розпадом сімей, дезінтеграцією громадян, розривом «соціальної тканини», руйнацією систем підтримки та медичних послуг, й особливо гостро він позначається на житті та розвитку дітей (від народження і до 18 років). Негативні наслідки спричинені збройними конфліктами є дуже тривалими (фізична та психологічна травматизація, розвиток культури ненависті, знищення сімейних та соціальних зв'язків, загибель батьків та опікунів, зниження якості освіти та, як наслідок, рівня життя у дорослому віці), і спричиняють шкідливий вплив на майбутні покоління, створюючи зародки для подовження конфліктів або їх повторної появи [3].

У 2014 році Україна, на жаль, розпочала відлік нової історії, що політично та ментально відрізняється від попередніх років. Відтоді країна функціонує в стані перманентного, але динамічного збройного конфлікту, який і досі триває.

Збройний конфлікт на Сході України різко погіршив стан у сферах, де Україна досягла значних успіхів (фактичне подолання безпритульності, розвиток усиновлення та прийомних сімей, підтримка матерів і дітей у складних життєвих обставинах, зменшення кількості злочинів вчинених неповнолітніми тощо) та загострив ті проблеми, які ще не були вирішені (поширення соціально небезпечних та інфекційних хвороб, скорочення програм імунізації, загострення насильства та жорстокості щодо дітей, погіршення доступу до послуг освіти, так як школи закриті, охорони здоров'я та соціальної сфери). Підвищився ризик зростання соціального сирітства. Управління Верховного комісара ООН з прав людини серед інших виокремлює наступну проблему: чоловіки, які підтримують, так звані самовизначені, але ніким не прийняті «ДНР» та «ЛНР», перешкоджають жінкам, у тому числі із малими дітьми, покидати зону конфлікту. Додатково бойовики забороняють переміщати дітей за межі контрольованих ними територій Луганської та Донецької областей, крім РФ.

У постконфліктний період діти потребують спеціальної короткострокової і довгострокової допомоги, такої як розшук членів сім'ї, компенсація збитку і соціальної реінтеграції, програми фізично-соціальної реабілітації, участь у програмах роззброєння, демобілізації і реінтеграції, а також у рамках заходів правосуддя перехідного періоду. У багатьох ситуаціях зберігається обстановка безкарності осіб, які вчиняють злочини проти дітей, що кваліфікується як правопорушення міжнародним правом в області захисту прав людини, а також Римським статутом Міжнародного кримінального суду. Конвенція з прав дитини (CRC) 1989 року ратифікована майже усіма державами, у тому числі й Україною, у 1991 році, але застосовується вона аж ніяк не всюди. В обстановці збройного

конфлікту діти страждають абсолютно непропорційно, причому ці страждання різноманітні і мають довготривалі наслідки. Вплив збройного конфлікту на майбутні покоління може посягти насіння для продовження конфліктів або їхнього повторного відродження. На подолання цієї ситуації спрямований Додатковий протокол до CRC по залученню дітей у збройний конфлікт.

Пріоритетом політики ЄС в області прав людини є розвиток і захист прав дитини. Європейський Союз (ЄС) вважає надзвичайно важливим направляти зусилля на вирішення проблеми дітей у збройному конфлікті, як це визначено нормами, що містяться у CRC, Додаткових протоколах до CRC і в інших міжнародних і національних правових документах з прав людини. ЄС прагне внести більше розуміння в це питання, надаючи великого значення активності ЄС в цій галузі, як всередині самого ЄС, так і у відносинах з третіми сторонами [4].

Розв'язання проблеми дітей у збройних конфліктах є одним із основних пріоритетів правозахисної стратегії Європейського Союзу, не лише тому, що діти, що потерпають зараз, визначатимуть наше майбутнє, а й тому, що вони мають невід'ємні та невідчужувані права, закріплені в міжнародних і національних документах з прав людини. Україна, ратифікувавши Факультативний протокол до Конвенції щодо участі дітей у збройних конфліктах підтвердила готовність протистояти їх згубному і масштабному впливу на дітей, засудила протиправні зазіхання на них в умовах воєнних дій та напади на об'єкти, де зазвичай перебувають діти, і які охороняються міжнародним правом. Україна визнала необхідність посилення захисту дітей від участі у збройних конфліктах. Незважаючи на те, що військовий конфлікт відбувається безпосередньо на території України, відкритими наразі залишаються наступні питання:

1. Не визначено, чи є Факультативний протокол законом прямої дії, і чи може він безпосередньо застосовуватися у суді при захисті прав дітей.

2. Не ратифіковано Статут Міжнародного кримінального суду та, відповідно, не діють його положення щодо визнання злочином протизаконних дій щодо дітей у ході військових конфліктів.

3. Стаття 30 Закону України « Про охорону дитинства» визначає, що участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, створення дитячих воєнізованих організацій та формувань, пропаганда серед дітей війни і насильства забороняють. Проте в національному законодавстві немає норм, які б чітко і недвозначно забороняли або вводили кримінальну відповідальність за вербування та використання у збройних конфліктах осіб у віці до 18 років.

4. Діти та сім'ї, що перебувають (перебували) у зоні військового конфлікту, є категорією осіб, що опинилися у складних життєвих обставинах, а отже потребують супроводу та мають розраховувати на отримання визначеного українським законодавством переліку соціальних послуг.

5. Не здійснюється систематичний збір даних щодо різних аспектів участі дітей у збройних конфліктах та правопорушень щодо них та скоєних ними.

6. Наднизьким є рівень обізнаності щодо положень Факультативного протоколу, керівних принципів, а також інших стандартів захисту прав дітей у військових конфліктах, як серед фахівців, так і серед широкої громадськості [1].

Наші соціально-економічні та політичні умови в країні бажають бути кращими, на Сході України все ще продовжується військовий конфлікт, вважаю, що вище перераховані питання потрібно внести до розгляду на сесії Верховної Ради, адже їх вирішення можуть посприяти швидкій розробці законопроектів для всебічного, повного захисту дітей, які знаходяться на території збройного конфлікту (як на окупованій, так і неокупованій території).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996.
2. Конвенція ООН про права дитини. – К., 1995.
3. Кочемировська О.О. Щодо дотримання Україною міжнародних стандартів захисту прав дітей у збройних конфліктах: Аналітична записка / О.О. Кочемировська // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1660/>.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/iashyfkhtuav-ekkhym-ts-ibusmrysh-nsrchoknkhash-tsokkhyna-k-tuankhyna-zhf/.